



ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 11 ΙΟΥΝΙΟΥ 2018

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A. Μετάφραση

Δικό μας έργο λοιπόν, είπα εγώ, των ιδρυτών της πολιτείας, είναι να αναγκάσουμε τις εξαιρετικές φύσεις να φτάσουν στο μάθημα που είπαμε προηγουμένως ότι είναι το ανώτερο, να δουν δηλαδή το αγαθό και να ανέβουν εκείνο τον ανηφορικό δρόμο, και αφού τον ανέβουν και δουν αρκετά (το αγαθό), να μην επιτρέπουμε σε αυτούς αυτό που τώρα τους επιτρέπεται.

Και ποιο είναι αυτό ;

Το να μένουν συνέχεια εκεί ψηλά, είπα εγώ, και να μην θέλουν πάλι να κατέβουν σε εκείνους τους δεσμώτες ούτε να αποκτούν μερίδιο από τους πόνους και τις τιμές εκείνων είτε είναι μικρότερης είτε μεγαλύτερης σημασίας.

Έπειτα, είπε, θα αδικήσουμε αυτούς και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ είναι δυνατόν σε αυτούς να ζουν καλύτερα;

B1. Οι ιδρυτές της πολιτείας (τῶν οἰκιστῶν) οφείλουν να επιτελέσουν το έργο της εδραίωσης της ιδανικής πολιτείας οδηγώντας τα ξεχωριστά πνεύματα (τάς βελτίστας φύσεις) στην αρετή και στη θέαση του αγαθού και να μην τους επιτρέπεται η αδράνεια μένοντας πόρρω της πολιτικής ζωής. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Πλάτων χρησιμοποιώντας τον όρο «βελτίστας φύσεις» αναφέρεται σε ανθρώπους που διαθέτουν φυσικά χαρίσματα, όπως η αγχίνοια, καθώς ο ίδιος δεν πιστεύει ότι όλοι οι άνθρωποι διαθέτουν εκ φύσεως όμοιες ψυχικές και πνευματικές δυνάμεις, επομένως οι επιδράσεις της παιδείας αποτελούν συνάρτηση των φυσικών προδιαθέσεων του ανθρώπου.

Με αυτές τις τρεις φράσεις ο φιλόσοφος, μέσω του Σωκράτη, θα αποδώσει στο αγαθό τους εξής χαρακτηρισμούς: Ο όρος «μέγιστον μάθημα» νοείται από τον φιλόσοφο ως η θέαση της Ιδέας του αγαθού,



δηλαδή η ύψιστη γνώση που ταυτίζεται με το αγαθό. Ο Πλάτων είναι υπέρμαχος μιας νοησιαρχικής ηθικής, αφού η γνώση της αλήθειας θα οδηγήσει κατ' ανάγκην σε ηθική πράξη, που αποτελεί την πραγμάτωση του αγαθού. Επομένως, το αγαθό είναι η μέγιστη αξία, την οποία οφείλουν να κατακτήσουν όλοι και ειδικά όσοι πρόκειται να αναλάβουν τη διοίκηση της πολιτείας.

Σύμφωνα με τη δεύτερη φράση (ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθὸν) το αγαθό μπορεί να το προσεγγίσει και να το θεαθεί ο άνθρωπος με την καθαρή νόηση, και όχι μέσω των αισθήσεων.

Στην τελευταία φράση ο Πλάτων χρησιμοποιεί δύο λέξεις (ἀναβῆναι, ἀνάβασιν) οι οποίες δηλώνουν μεταφορικά την παιδεία και τα αγαθά της. Η κατάκτηση, λοιπόν, του αγαθού είναι τραχεία, κοπιαστική και απαιτεί την επίμονη και επίπονη προσπάθεια του ανθρώπου, που καλείται να ακολουθήσει την ανοδική πορεία προς την ύψιστη γνώση και την ηθική του διάπλαση.

Ωστόσο, ο Πλάτων δεν δίνει μια σαφή ερμηνεία για το όρο του αγαθού που είναι από τους βασικότερους στο φιλοσοφικό του σύστημα, αλλά αρκείται σε ορισμένους υπαινιγμούς. Αγαθόν πάντως είναι α) το εἶναι και ό,τι διατηρεί το εἶναι, β) η τάξη, ο κόσμος και η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα, γ) ό,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη. Η έκφραση αυτό τὸ ἀγαθὸν φαίνεται να δηλώνει την ύψιστη αρχή και την πηγή του όντος και της γνώσης. Πάντως ήδη στην αρχαιότητα το Πλάτωνος ἀγαθὸν ήταν παροιμιακή έκφραση για κάτι το ασαφές και σκοτεινό.

B2. Σε προηγούμενο σημείο του διαλόγου ο Γλαύκων είχε δεχθεί ότι σκοπός της ιδεώδους πολιτείας είναι να κάνει όλη την πόλη ευτυχισμένη και όχι μόνο μία συγκεκριμένη κοινωνική τάξη. Σε αυτό το απόσπασμα, όμως, ο Γλαύκων διατυπώνει το ερώτημα περί του άδικου εξαναγκασμού των φιλοσόφων. Ο Σωκράτης αντικρούοντας αυτή του την άποψη του υπενθυμίζει (Ἐπελάθου) ότι ο τελικός σκοπός του νόμου, που τον προσωποποιεί, είναι η ευδαιμονία ολόκληρης της πόλης. («ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι») Το δίκαιο ορίζεται μέσα από το συλλογικό συμφέρον για τον φιλόσοφο, ο οποίος



εκφράζοντας κοινωνιοκεντρικές αντιλήψεις, αντιλαμβάνεται την ουσία της ένστασης του Γλαύκωνα και απαντά προτάσσοντας το κοινό καλό ως ένα αγαθό που επιβάλλεται από τον Νόμο. Ο Πλάτων γενικά προσέδιδε μεγάλη σημασία στο Νόμο, διότι κάθε πολίτης που ενδιαφέρεται για την πόλη του πρέπει να τηρεί τους νόμους παραμερίζοντας το ατομικό συμφέρον προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνοχή της πόλης. Δεν πρέπει να λησμονηθεί, άλλωστε, ότι ο ίδιος ο Σωκράτης προτίμησε να πεθάνει πίνοντας το κώνειο από το να δραπετεύσει και να παραβεί με αυτόν τον τρόπο τους νόμους της πόλης του, της Αθήνας.

Οι μετοχές συναρμόττων, ποιών και έμποιων καταδεικνύουν με ακρίβεια τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την επίτευξη της ευδαιμονίας σε ολόκληρη την πόλη. Με την πρώτη μετοχή ο Πλάτων αναφέρεται στην κοινωνική λειτουργία του Νόμου, με την οποία επιτυγχάνεται η αρμονική συνύπαρξη των πολιτών. Οφείλουν να συνεργάζονται γόνιμα και δημιουργικά χωρίς να υπάρχουν μεταξύ των τριών τάξεων εχθρικές διαθέσεις. Με την επίτευξη της αρμονίας οι πολίτες θα οδηγηθούν στη δικαιοσύνη και τελικά στην ευδαιμονία. Με το δεύτερο μετοχικό σύνολο αποδίδεται στον Νόμο η οικονομική του λειτουργία, με την οποία κατοχυρώνεται ο καταμερισμός της εργασίας μέσω του οποίου κατακτάται η αυτάρκεια. Σύμφωνα με αυτή την αρχή κάθε πολίτης αναλαμβάνει βάσει των ικανοτήτων του μια εργασία, ώστε να καλύπτει όχι μόνο τις δικές του ανάγκες, αλλά και αυτές των συμπολιτών του με στόχο το κοινό όφελος. Έτσι, αναπτύσσονται σχέσεις αλtruισμού, αλληλεγγύης και συνεργασίας μεταξύ των πολιτών. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο καθένας, όμως, είναι υποχρεωμένος, ανάλογα με την τάξη που ανήκει, να προσφέρει σύμφωνα με τις δυνατότητες και τις αρμοδιότητές του χωρίς να υπερβαίνει αυτά τα όρια. Η μετοχή έμποιων δηλώνει την πολιτική και παιδαγωγική λειτουργία του Νόμου. Αποτελεί χρέος του η διάπλαση άξιων και ικανών πολιτών, ώστε να διατηρηθεί η συνοχή της πόλης. Περιορίζει την ατομική επιθυμία, εμποτίζει τους πολίτες με τις αξίες της συλλογικότητας και τους βοηθά να συνειδητοποιήσουν ότι έχουν να διαδραματίσουν κάποιο συγκεκριμένο ρόλο στην πολιτεία. Πρέπει, λοιπόν, να εμπεδωθεί σε



όλους τους πολίτες ότι κανένας δεν μπορεί να κάνει ότι και όπως θέλει και ότι ο καθένας έχει ένα συγκεκριμένο ρόλο μέσα στην πολιτεία, αποσκοπώντας στην εύρυθμη λειτουργία της και κατ' επέκταση στην ευδαιμονία των ίδιων των πολιτών.

Ο νόμος για να πείσει τους πολίτες να υπακούουν σε αυτόν χρησιμοποιεί την πειθώ και τη βία (πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη). Το πρώτο αφορά την εκούσια υπακοή των πολιτών στις επιταγές του νόμου και έχει να κάνει με την χρήση λογικών επιχειρημάτων, την προβολή υγιών προτύπων, την ηθική διαπαιδαγώγηση και την καλλιέργεια κοινωνικής συνείδησης, που θα επιτρέψει στους πολίτες να υπακούουν σε αυτόν χωρίς την άσκηση πίεσης. Η πειθώ ως μέθοδος απευθύνεται κυρίως στους πεπαιδευμένους πολίτες. Όσοι εκ των πολιτών δεν πείθονται με τον λόγο επιβάλλεται η βία. Πρόκειται για τον εξαναγκασμό, της δύναμης δηλαδή των κυρώσεων, χωρίς όμως να επιβάλλεται τυραννικά. Αυτή η μέθοδος αφορά κυρίως τον άπειρον παιδείας όχλον αλλά και τους πεπαιδευμένους και τους άρχοντες που δεν έχουν γίνει συνετοί με την πειθώ.

- B3.** 1 → Κέφαλο,
2 → τον χορό,
3 → εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί,
4 → επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα,
5 → την Τυραννίδα

- B4 α.** ἀφικέσθαι → ανικανοποίητος,
εἶπον, → ρήμα,
ἰδεῖν → ιδέα,
μεταδιδόναι → παράδοση

β. ἀγαθὸν → Η ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια συγκαταλέγονται στα έννομα αγαθά.

πόνων → Ο συναισθηματικός πόνος της απώλειας οικείων προσώπων είναι ιδιαίτερα επώδυνος.

φαυλότεραι → Η συκοφάντηση και η δίωξη των πολιτικών αντιπάλων αποτελεί πράξη φαυλότητας.



ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Μετάφραση

Η ρητορική τέχνη είναι ανάλογη με τη διαλεκτική· γιατί και οι δυο σχετίζονται με τέτοιου είδους θέματα τα οποία κατά κάποιον τρόπο συνδέονται με τις γνώσεις όλων των ανθρώπων ανεξαιρέτως και με καμιά διακριτή επιστήμη. Γι' αυτόν τον λόγο και όλοι με κάποιον τρόπο συμμετέχουν και στις δυο· γιατί όλοι οι άνθρωποι μέχρι κάποιου σημείου επιχειρούν και να εξετάζουν/κρίνουν και να λογοδοτούν και να απολογούνται και να διατυπώνουν κατηγορίες.

Οι περισσότεροι, όμως, πράττουν αυτά τυχαία/χωρίς σχέδιο, ενώ άλλοι εξαιτίας μια συνήθειας που απέκτησαν ως αποτέλεσμα άσκησης.

Επειδή, όμως, υπάρχει το ενδεχόμενο να συμβαίνουν και οι δυο αυτοί τρόποι, είναι φανερό ότι αυτά θα μπορούσαν να γίνουν και με μια ορισμένη μέθοδο/έναν συγκεκριμένο τρόπο. Πράγματι, για ποιο λόγο επιτυγχάνουν και κάποιοι που δρουν από συνήθεια και άλλοι αυθόρμητα είναι δυνατό να εξετάσει κανείς, όμως όλοι ήδη θα μπορούσαν να ομολογήσουν ότι κάτι τέτοιο είναι έργο μιας τέχνης.

Γ2. α) - ἔσονται

- ὑπόσχες
- ταῖς πλείσταις
- ταῖς ἔξεσι
- ποιήσιν
- τῶν συνηθειῶν

Γ2. β) - τά δέ τοιαῦτα

- πᾶς
- τεχνῶν
- ἔργα



Γ3. α) ἀμφότεραι: επιθετικός προσδιορισμός στο εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος αὗται τέχνηι ως ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός

ἐξετάζειν: αντικείμενο στο ρήμα ἐγχειροῦσιν, τελικό απαρέμφατο που λαμβάνει ως υποκείμενο το πάντες (ἄνθρωποι)
[ταυτοπροσωπία]

λόγον: αντικείμενο στο απαρέμφατο ὑπέχειν

διὰ συνήθειαν: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει αιτία ως επιρρηματικός προσδιορισμός στο ρήμα δρῶσιν

ἔργον: κατηγορούμενο στο υποκείμενο τό δέ τοιοῦτον μέσω του απαρεμφάτου εἶναι.

Γ 3. β) Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση· εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο ἐπεὶ. Εκφέρεται με οριστική ἐνδέχεται γιατί δηλώνει αίτιο πραγματικό και συντακτικά λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στην απρόσωπη έκφραση δῆλον ἐστὶ της κύριας πρότασης εξάρτησης.

Γ. 3. γ) ἡ ρητορική: υποκείμενο στο ρήμα ἐστὶ

ἀντίστροφος: κατηγορούμενο στο υποκείμενο ἡ ρητορική μέσω του συνδετικού ρήματος ἐστὶ

τῇ διαλεκτικῇ: δοτική αντικειμενική ως ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός στο ἀντίστροφος